

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLARININ ENTEGRE RAPORLAMAYA UYUMUNUN İNCELENMESİ: STAR ALLIANCE'DE YER ALAN HAVA YOLU İŞLETMELERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

EXAMINING THE COMPLIANCE OF SUSTAINABILITY REPORTS WITH INTEGRATED REPORTING: A RESEARCH ON AIRLINE COMPANIES IN STAR ALLIANCE

İbrahim Yavuz Kütahya Dumlupınar University, ibrahim.yavuz@dpu.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
<p>Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik Raporlaması, Entegre Raporlama, İçerik Öğeleri, Entegre Raporlamaya Uyum Skoru</p> <p>Geliş Tarihi: 11.11.2024</p> <p>Revizyon Tarihi: 30.11.2024</p> <p>Kabul Tarihi: 31.12.2024</p> <p>Makale Kategorisi: Araştırma Makalesi</p> <p>© 2024 İGAR Tüm hakları saklıdır.</p>	<p>Çalışmanın amacı, Star Alliance'ye üye olan 26 hava yolundan, 2018-2022 yıllarında sürdürülebilirlik raporu yayımlayan 7 hava yolu işletmesinin sürdürülebilirlik raporlarının entegre raporlama içerik öğelerine uyum düzeyini tespit etmektir. Bu kapsamda çalışmada içerik analizi kullanılmıştır. 2018-2021 yılları için entegre rapor uyum skoru en yüksek olan hava yolu işletmesi, İsveç'te faaliyet gösteren Scandinavian Airlines olmuştur. 2022'de ise entegre rapor uyum skoru en yüksek olan hava yolu işletmeleri Türk Hava Yolları ve Singapore Airlines olmuştur. Entegre rapor uyum skoru en düşük olan hava yolu işletmesinin 2018-2022 yıllarında Yeni Zelanda'da faaliyet gösteren Air New Zealand olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamındaki hava yolu işletmelerinin tamamının sürdürülebilirlik raporlarının entegre raporlamaya uyum skoru araştırma %60'ın üzerinde hesaplanmıştır. Sürdürülebilirlik raporlarında, entegre raporlama içerik öğelerinden en çok "Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre", "Performans" ve "Diğer Konular"a ilişkin bilgi verilmiştir. "İş modeli", "Kurumsal Yönetim", "Risk ve Fırsatlar" içerik öğeleri ile ilgili entegre raporlama gerekliliklerine uygun daha kapsamlı açıklama yapılması gerektiği tespit edilmiştir.</p>

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p>Keywords: Sustainability Report, Integrated Report, Content Elements, Integrated Reporting Compliance Score</p> <p>Received: 11.11.2024</p> <p>Revised: 30.11.2024</p> <p>Accepted: 31.12.2024</p> <p>Article Classification: Research Article</p> <p>© 2024 JBER All rights reserved.</p>	<p>To determine the level of compliance with the integrated reporting content elements of the sustainability reports of 7 airlines that published sustainability reports between 2018-2022, among the 26 airlines that are members of Star Alliance. In this context, content analysis was used in the study. The airline with the highest integrated report compliance score for the years 2018-2021 was Scandinavian Airlines operating in Sweden. In 2022, the airline with the highest integrated report compliance score was Singapore Airlines. It was determined that the airline with the lowest integrated report compliance score was Air New Zealand, which operated in New Zealand between 2018-2022. The integrated reporting compliance score of the sustainability reports of all airline companies within the scope of the research was calculated to be over 60%. In sustainability reports, information is mostly provided on "Organizational Overview and External Environment", "Performance" and "Other Issues", among the integrated reporting content elements. It has been determined that a more comprehensive explanation should be made in accordance with integrated reporting requirements regarding the content elements "Business Model", "Governance", "Risks and Opportunities".</p>

Atıf/ to Cite (APA): Yavuz İ. (2024) Sürdürülebilirlik raporlarının entegre raporlamaya uyumunun incelenmesi: star alliance'de yer alan hava yolu işletmeleri üzerine bir araştırma. *İşletme ve Girişimcilik Araştırmaları Dergisi*, 2024(5), 38-57.

1. GİRİŞ

İşletmelerin en temel amaçlarından biri yatırımcılar ve faaliyet gösterilen ülkenin genel ekonomik düzeyi için sahip olunan kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılması, yatırımın teşvik edilmesi ve faaliyet/iş uygulamalarının sürdürülebilir, şeffaf ve etik kurallar çerçevesinde yürütülmesidir. İşletmeler, faaliyetleri sonucunda ekonomik sonuçlar oluşturduğu kadar çevresel ve sosyal konular, yönetim performansı açısından da önemli sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu sonuçlara ilişkin bilgiler özellikle 2000'li yıllar ile birlikte önce sürdürülebilirlik raporlaması sonrasında ise entegre raporlama aracılığıyla bilgi kullanıcılarına sunulmaya başlamıştır. İşletmelerin değer yaratması yaratılan değerın paydaşlara sunulması için kurumsal raporlamada "Entegre Raporlama" adlı raporlama faaliyeti önemli bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyeli gerçeğe dönüştürmek ve işletmelere entegre raporlama faaliyetinin nasıl yürütüleceğine, entegre bir raporun nasıl hazırlanacağına yönelik rehber olması için "Düzenleyiciler, yatırımcılar, şirketler, standart belirleyiciler, muhasebe meslek mensupları ve STK'lardan oluşan küresel bir koalisyon" (International Integrated Reporting Council-IIRC, 2021: 1) olan IIRC, entegre raporlama çerçevesi yayımlamıştır. Entegre bir rapor ve entegre raporlama faaliyeti, işletmenin kısa, orta ve uzun vadede değerini ve kapasitesini etkileyen finansal, insani, entelektüel, çevresel ve sosyal faktörleri raporlayarak, işletmenin "değer yaratma" temelinde, değerini ve performansını artırmayı ve bunu sürdürülebilir kılmayı hedeflemektedir (IIRC, 2021: s.2 ve s.10). Buradan yola çıkarak entegre bir raporun, hali hazırda işletmelerin finansal tablolarında raporlanan finansal bilgileri içerdiği ancak bunun ötesine geçerek daha geniş bir raporlama faaliyetinin ürünü olduğu söylenebilir (IIRC, 2021: 3).

Yukarıda ifade edilen açıklamalardan anlaşılacağı üzere, işletmelerin faaliyetlerinin, sürdürülebilirliğin ekonomik, çevresel ve sosyal boyutları üzerindeki etkisinin ne yönde olduğu oldukça önemli hale gelmiştir. Bu nedenle işletmelerin karar alma süreçlerinde sürdürülebilirlik faaliyetlerine yönelmesi gerekmektedir. Nihayetinde işletmelerin amaçlarına ulaşabilmesi ekonomik, çevresel, sosyal ve yönetsel risk ve fırsatların birlikte değerlendirilmesi ile mümkün olabilecektir.

Sürdürülebilirlik raporlaması ve entegre raporlama, işletmelerin ekonomik, çevresel, sosyal ve yönetim boyutları üzerinde yarattığı ve tükettiği etkinin raporlanmasına dayanmaktadır. Entegre raporlama, sürdürülebilirlik raporlamasının bir ileri aşaması olup, daha geniş bir sermaye ögesi içermekte ve değer yaratma temeline dayanmakta, bilgi kullanıcılarının daha geniş düzeyde bilgi ihtiyacını karşılamaktadır. Bu nedenle bu çalışmada hali hazırda sürdürülebilirlik raporu yayımlayan Star Alliance hava yolu işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarının incelenmesine dayanmaktadır.

Çalışmanın amacı, <https://www.staralliance.com/en/>'de listelenen Star Alliance hava yolu işletmelerinin yayımlamış olduğu sürdürülebilirlik raporlarının, Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi tarafından yayımlanan entegre raporlama çerçevesi içerik öğelerine uyum düzeylerinin tespit edilmesidir. Öyle ki çok geniş paydaş grupları, yatırım kararı verirken, yatırım yapmayı düşündüğü kuruluşların raporlarında finansal bilgilerin yanında finansal olmayan bilgileri görmek istemektedir. Çalışmanın "Giriş" bölümünden sonra sürdürülebilirlik raporlaması ve entegre raporlamaya ilişkin teorik bilgilere değinilecek olup, sonrasında literatür incelemesine yer verilecektir. Çalışmanın araştırma bölümünde araştırma yöntem ve sonuçlarına ilişkin bilgiler sunulacaktır.

2. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI

Sürdürülebilirlik kavramı, 1987'deki, Brundtland Raporu olarak da bilinen Birleşmiş Milletler-Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (United Nations World Commission on Environment and Development-UN WECD)'nin raporunda 27-30. maddelerindeki "Sürdürülebilir Kalkınma"ya

dayanmaktadır. UN-WECD' (1987)'in 27. maddesinde sürdürülebilir kalkınma, "insanlığın gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini tehlikeye atmadan bugünkü ihtiyaçlarını karşılması" olarak ifade edilmiştir (UN-WECD, 1987: m.27). UN-WECD'in raporundan sonra sürdürülebilirlik bilincinin artırılmasına yönelik birçok çalışma yapılmış olup, yapılan çalışmalar sürdürülebilirlik kavramının üç temel boyutunun olduğunu göstermektedir: Çevresel, sosyal ve ekonomik.

Sürdürülebilirliğin ekonomik boyutu, kuruluşların ekonomik sistemler üzerindeki etkilerine, çevresel boyutu kara, hava, su ve ekosistemler dâhil olmak üzere canlı ve cansız doğal sistemler üzerindeki etkisine, sosyal boyutu ise kuruluşun faaliyet gösterdiği sosyal sistemler üzerindeki etkilerine dayanmaktadır (Bursa Malaysia, 2018: 8). Sürdürülebilirlik raporlaması, işletmelerin faaliyetlerinin çevresel, sosyal ve ekonomik sonuçlarını ve performanslarını gösteren raporlama faaliyetidir (KPMG, 2008: 7). Sürdürülebilirlik raporlaması; sürdürülebilirlik performansının karşılaştırılması ve değerlendirilmesi, işletmeleri "sürdürülebilir kalkınma" ile ilgili beklentileri nasıl etkilediğinin ve etkilendiğinin raporlanması, performansın karşılaştırılmasını amaçlamaktadır (Global Reporting Initiative-GRI, 2000: 3). Sürdürülebilirlik raporlama faaliyetinin, şeffaf olma, finansal açıdan değer yaratma, yenilik çalışmalarına teşvik etme, farkındalık oluşturma, uzun vadeli sermaye ve finansman koşulları elde etme olanağı, rekabetçi konumlandırma ve pazar farklılaştırması gibi birçok faydasının olduğu söylenebilir (KPMG, 2008: 10-11).

3. ENTEGRE RAPORLAMA

İçinde bulunulan yüzyılda işletmeler, kurum ve kuruluşlar yönetsel krizler ve iklim değişikliği, kaynak kıtlığı, yoksulluk, eşitsizlik, finansal krizler ve daha birçok sosyal, çevresel ve ekonomik sorunlar nedeniyle işletmelerin paydaşlarına sunduğu ve sadece finansal bilgileri içeren geleneksel finansal raporlar yetersiz kalmıştır (Dumay vd. 2016: 166; Dragu ve Tiron-Tudor, 2013: 276). Buna dayanarak finansal bilgiler ile finansal olmayan bilgilerin ve bunlara ilişkin performansın raporlanmasına ve hesap verebilirlik, şeffaflık ilkelerine verilen önem artmıştır (De Villiers vd. 2014: 1044). Öyle ki gelinen noktada potansiyel ve mevcut yatırımcılar, kredi sağlayanlar, tedarikçiler, hissedarlar, devlet, kamu otoriteleri, rakipler gibi çok geniş paydaş grubu, işletmelerin çevresel, sosyal ve yönetsel performans ve faaliyetlerini sunan raporlara ilgi duymaktadır (Raemaekers vd. 2016: 41).

Yukarıda ifade edilen ve kurumsal raporlamada ihtiyaç duyulan yeni bir raporlama faaliyetinin önemine istinaden, işletmelerin zorunlu olarak belirli periyotlar halinde düzenledikleri finansal bilgileri içeren raporların ve zorunlu olmayan kurumsal yönetim raporları, kurumsal sosyal sorumluluk raporları, sürdürülebilirlik raporlarının işletme paydaşlarının günümüz ihtiyaç duyduğu bilgileri sağlamayacağı düşüncesiyle entegre raporlama üzerine odaklanmaya başlanmıştır (Integrated Reporting Committee-IRC, 2011: 1).

Ocak 2021'de revize edilen ve IIRC'nin yayımlanmış olduğu "Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi"nde belirli bir zaman içerisinde değer yaratılması, değer korunması, değer yaratma ile ilgili bilgileri içeren bir entegre raporun yayımlanması süreci entegre raporlama; kuruluşun stratejisinin, yönetiminin, performansının, beklentilerinin, dış çevresi bağlamında kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmanın nasıl sağlanacağına sunulması ise entegre rapor olarak tanımlanmıştır (IIRC, 2021. 53). Paul ve Nieland (2013), entegre raporlamayı finansal performans ve finansal olmayan performansa odaklanan yönetsel araç olarak nitelendirmiştir (Paul ve Nieland, 2013: 2). Eccles ve Armbrester (2011) ise entegre bir rapor olarak nitelendirdikleri tek raporun, finansal performans ve finansal olmayan performansın paydaşlar üzerindeki değer etkisini gösterdiğini ifade etmiştir (Eccles ve Armbrester, 2011: 14).

İşletmelere entegre bir rapor hazırlarken rehber niteliğinde olan ve IIRC tarafından yayımlanan "Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi" iki bölümden oluşur. Birinci bölümde Çerçeve'nin nasıl

kullanılacağından ve temel kavramlardan bahsedilmiştir. İkinci bölümde kılavuz ilkeler ve içerik öğeleri ele alınmıştır. Çerçeve’de temel kavramlar; değer yaratma, değer yaratma süreci ve sermaye öğeleri olarak sınıflandırılmıştır.

Çerçeve’de, değer, kuruluşun faaliyet sürecine sermaye öğeleri ve diğer girdilerin dâhil edilmesi, iş modeli ile girdilerin dönüştürülmesi ve çıktı ve sonuçların elde edilmesi, nihayetinde kısa, orta ve uzun vadede kuruluşun kendisi, hissedarları, çevre, toplum, devlet, rakipler, tedarikçiler gibi tüm paydaşlar için yaratıldığı belirtilmiştir (IIRC, 2013: 9). Çerçeve’de, değer yaratılacak sermaye öğeleri; finansal sermaye, üretilmiş sermaye, sosyal ve ilişkisel sermaye, insan sermayesi, doğal sermaye ve entelektüel sermaye olarak tanımlanmıştır (IIRC, 2021: 18-19).

Çalışma, içerik öğeleri üzerine tasarlandığından burada kılavuz ilkelerin neler olduğunun verilmesiyle yetinilecek ve içerik öğelerine ilişkin bilgi verilecektir.

Çerçeve’de 7 adet kılavuz ilke ile 8 adet içerik öğesi söz konusudur. Çerçeve’de ele alınan kılavuz ilkeler, entegre bir rapor içeriğinin ve sunulacak bilgilere ilişkin rehberlik etmekte olup bu ilkeler; stratejik odak ve geleceğe yönelim, bilgiler arası bağlantı, paydaşlarla ilişkiler, önemlilik, kısa ve öz olma, güvenilirlik ve eksiksizlik, tutarlılık ve karşılaştırılabilirliktir (IIRC, 2021: 25).

İçerik öğeleri; kurumsal genel görünüm ve dış çevre, kurumsal yönetim, iş modeli, risk ve fırsatlar, strateji ve kaynak aktarımı, performans, genel görünüm, hazırlık ve sunum temelidir. İçerik öğeleri aşağıda Tablo 1’de açıklanmaktadır.

Tablo 1: Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi İçerik Öğeleri ve Özellikleri

İçerik Öğesi	Özellikleri
Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre	Kuruluşun misyonu, vizyonu ve amacı ile kuruluşun kültür, etik, değerler, mülkiyet, işletme yapısı, temel faaliyetler, pazarlar, değer zinciri içerisindeki yerinin sunulması gerekir. Bu öğe kapsamında kuruluşa ait entegre bir rapor ne iş yaptığı ve hangi koşulda faaliyet gösterdiği sorularına cevap vermelidir.
Kurumsal Yönetim	Yönetim sorumlularının becerileri ve farklı yönleri, liderlik yapısı, yasal konular, kurum kültürü, yönetimin risklere ve kuruluşun stratejik yönüne karşı yaklaşımı, kültürün ve etik ilkelerin başlıca paydaşlara karşı olan ilişkilere ve sermaye öğelerinin kullanımına nasıl yansıdığı, yasal gereklilikleri aşan kurumsal yönetim faaliyetleri yürütülüp yürütülmediği, yenilikçiliği teşvik etmek ve hayata geçirmek için neler yapıldığı, ücret ve teşviklerin kısa orta ve uzun vadede değer yaratılması üzerindeki etkileri ve bunların sermaye öğelerini kullanması ve etkilemesi üzerindeki bağlantılar sunulmalıdır.
İş Modeli	Faaliyet sürecine ilişkin girdiler, iş faaliyetleri, çıktılar ve sonuçların açıklanması gerekir.
Riskler ve Fırsatlar	Kısa orta ve uzun vadede, sermaye öğelerini etkileyebilecek olan iç risk ve dış risk ile fırsatları açıklamalıdır. İç risk ve iç fırsatlar kuruluşun faaliyetlerinden, dış risk ve dış fırsatlar kuruluşun dış çevresinden kaynaklanmaktadır.
Strateji ve Kaynak Aktarımı	Kuruluşun stratejik amaçlarını, stratejilerini uygulamak için kaynakların nasıl tahsis edildiğini, iş modelinin strateji ve kaynak aktarımı ile bağlantısının belirlenerek, strateji ve kaynak aktarımında bir değişiklik meydana geldiğinde iş modelinde yapılması gereken değişiklikler açıklanmalıdır. Strateji ve kaynak tahsisinin risk ve fırsatlardan ne ölçüde etkilendiği, kuruluşa rekabet üstünlüğü sağlayabilecek yenilikçiliğe bakış, fikri sermaye unsurlarının nasıl değerlendirildiği, çevresel ve sosyal konuların kuruluşun stratejisi ve kaynak tahsis kararı üzerindeki etkileri ve bununla ilgili paydaşlarla nasıl etkileşimde bulunuldu sunulmalıdır.
Performans	Temel faaliyet süreci sonunda ulaşılan finansal ve finansal olmayan bilgiler, sermaye unsurları üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler, hedefler, risk ve fırsatlar üzerindeki finansal olmayan göstergelerin etkileri ve bu etkileri ölçmek için kullanılan yöntemler, kilit paydaşlarla olan ilişkilere verilen önem, paydaşların ihtiyaç ve beklentilerinin ne ölçüde dikkate alındığı, geçmiş ve bugünkü performans karşılaştırılması gerekir.
Genel Görünüş	Kuruluşun zaman içinde beklediği değişikliklerin ve analizler sonucunda elde edilen; kısa orta ve uzun vadede dış çevreye ilişkin karşılaşılabilecek olası durumlar hakkındaki beklentiler ve bunun kuruluşu nasıl etkileyeceği, karşılaşılabilecek olası önemli zorluklara ve belirsizliklere karşı tutum gibi bilgiler açıklanmalıdır.
Hazırlık ve Sunum Temeli	Önemlilik belirleme sürecinin özeti, raporlama sınırı ve raporlama sınırının nasıl belirlendiği, maddi konuları ele almak için kullanılan çerçevelerin ve yöntemlerin özetinin açıklanmalıdır.

Kaynak: IIRC, 2021: 39-47.

4. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Gerek "Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi" yayımlanmadan önce gerekse yayımlanmasından sonra yıllık faaliyet raporları, sürdürülebilirlik raporları, kurumsal sosyal sorumluluk raporları gibi

temel kurumsal raporların yeni raporlama faaliyeti olan “entegre raporlama”ya ve sürdürülebilirlik temaları olan “çevresel”, “sosyal” ve “ekonomik” konulara uyumuna ilişkin literatürde birçok çalışma yapılmıştır. Literatür incelendiğinde entegre raporlamaya uyum çalışmaları sayısının sıralaması sırasıyla yıllık faaliyet raporları ve sürdürülebilirlik raporları olduğu görülmektedir. Aşağıda bu çalışmalardan bazılarına yer verilecektir.

Onocak vd. (2023), çalışmalarında, BİST’te endekslenen sigorta işletmelerine ait sürdürülebilirlik raporlarını, sürdürülebilirlik uyum raporları ve işletme politikaları, “çevresel”, “sosyal”, “ekonomik” temalar kapsamında içerik analizine tabi tutulmuştur. “Çevresel sürdürülebilirlik”in enerji yönetiminin en çok üzerinde durulan başlık olduğu, işletmelerin enerji tüketimini azaltmak için akıllı bina uygulamalarına ve güneş enerjisi gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına yöneldikleri tespit edilmiştir. “Ekonomik sürdürülebilirlik” teması altında risk yönetimi konusunun en çok üzerinde durulan konu olduğu, işletmelerin risk yönetimini etkin kılmak için “riskin erken teşhisi komitesi”ni hayata geçirdikleri ve iç kontrol ile iç denetimi etkin kullanmayı teşvik ettikleri belirtilmiştir. Çalışmada işletmelerin “Sosyal sürdürülebilirlik”te “çalışan hakları” konusuna daha çok önem verildiği, esnek çalışma uygulamalarına ağırlık verdikleri ve dijitalleşme ile değişen iş yapılarına yönelik eğitimler üzerinde durdukları belirtilmiştir.

Uzden ve Bozkurt (2023), çalışmalarında, BIST Sürdürülebilirlik Endeksindeki sekiz bankanın sürdürülebilirlik ve entegre raporlarındaki sürdürülebilirliğe (çevresel, sosyal, ekonomik) ilişkin bölümler incelenmiştir. İnceleme sonucunda; bankaların sürdürülebilirliğinin çevresel, sosyal ve ekonomik alanında faaliyet yürüttükleri, faaliyetlerin uluslararası çalışmalara dönüştüğü, bankaların özellikle karbon ayak izinin azaltılması, enerji verimliliği, atık yönetimi ile ilgili çalışmalar yaptıkları ve diğer işletmelerle ortak projeler de yürüttükleri belirtilmiştir.

Güzel (2021), çalışmasında, Güney Afrika Hava Yolları, Japon Hava Yolları ve Münih Havaalanı’nın yayımlanmış olduğu entegre raporları ve Türk Hava Yolları’nın yayımlanmış olduğu finansal ve finansal olmayan raporları, “Entegre Raporlama Çerçevesi” kılavuz ilkeler ve içerik öğelerinden oluşturulan toplam 48 soruya göre analiz etmiştir. Kılavuz ilkelere uyum oranı, Güney Afrika Hava Yolları ve Türk Hava Yolları’nın %71,43, Japon Hava Yolları’nın %95,24, Münih Havaalanı’nın %85.71 olarak hesaplanmıştır. İçerik öğelerine uyum oranı, Güney Afrika Hava Yolları, Münih Havaalanı ve Japon Hava Yolları’nın %92,59 ve Türk Hava Yolları’nın %77,78 olarak hesaplanmıştır.

Alkoyun (2021), Albaraka Türk, Kuveyt Türk, Ziraat Katılım, Vakıf Katılım, Türkiye Finans’ın 2018-2020 yılları faaliyet raporlarını, “Entegre Raporlama Çerçevesi” kılavuz ilkelerinden oluşturduğu 32 ölçüt ve içerik öğeleri ilkelerinden oluşturduğu 62 ölçüte göre içerik analizine tabi tutmuştur. Kuveyt Türk’ün entegre rapor skoru her yıl için %68, Türkiye Finans Katılım Bankası’nın her yıl için %68, Vakıf Katılım ve Ziraat Katılım’ın her yıl için %52, Albaraka Türk’ün 2018 yılı için %63, 2019 yılı için %66, 2020 yılı için %71 olarak hesaplanmış ve katılım bankalarının yıllık faaliyet raporunun, entegre rapora uyum gösterdiği belirtilmiştir.

Çıkıkçı ve Sigali (2020), denizcilik alanında faaliyet gösteren işletmelerin 2010-2018 yıllarına ait yıllık faaliyet raporu, sürdürülebilirlik raporu, kurumsal sosyal sorumluluk raporu ve entegre raporunu “içerik analizi” yoluyla incelemiştir. İşletmeler, “Entegre Raporlama Çerçevesi”nin yayımlanmasından önce yıllık faaliyet raporu yayımlıyorken, Çerçeve’nin yayımlanmasından sonra “entegre rapor” hazırlayan firmalar artmıştır. İşletmelerin entegre rapor düzenlemeseler dahi yıllık rapor yerine “Sürdürülebilirlik Raporu” veya Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporu” hazırladıkları görülmüştür. İçerik analizi sonucunda, Çerçeve’nin yayımlanmasından sonra, işletmelerin raporlarında Entegre Raporlama Çerçevesi ilkeleri ile ilgili açıklamalara daha fazla yer verdiği tespit edilmiştir.

Gerekan ve Bulut (2018), sürdürülebilirlik raporu yayımlayan Türkiye'deki dokuz bankanın 2015'te yayımladıkları sürdürülebilirlik raporlarını "çevresel", "sosyal" ve "ekonomik" kriterler (Üçlü Sorumluluk Raporu-ÜSR) kapsamında incelemiştir. Yapılan analiz sonucunda; Akbank, Garanti Bankası ve Vakıfbank'ın almış oldukları puanların, toplam ortalama puanın üstünde olduğu ancak Şekerbank, İş Bankası, Ziraat Bankası, Yapı Kredi, Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası ve Halkbank'ın almış oldukları puanların toplam ortalama puanının altında olduğu görülmektedir. Akbank'ın genel sıralamada raporlamaya uygun banka olarak öne çıktığı belirtilmiştir.

Aracı ve Yüksel (2016), BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'ndeki işletmelerin yayımlamış olduğu sürdürülebilirlik raporlarının GRI Raporlama İlkeleri'ne uyum düzeylerini incelemiştir. Seçilen 15 işletmeden 8'inin sürdürülebilirlik raporlarının, GRI Raporlama ilkelerine uygun olarak hazırladığı, 2'sinin ise uygun olarak hazırlanmadığı, 4'ünün sürdürülebilirlik konularındaki ilke, uygulama ve çalışmalarını internet sitesinde bilgi kullanıcılarına açıkladığı, 1'inin faaliyet raporunda sürdürülebilirlik bilgilerine yer verildiği belirtilmiştir.

Lipunga (2015), çalışmada, Malavi Borsasında işlem gören 13 işletmenin yıllık faaliyet raporu entegre raporlama çerçevesinden oluşturulan 25 başlığa göre entegre raporlamaya uygunluğu incelemiştir. İşletmelerin yıllık faaliyet raporları, ER Çerçevesinden geliştirilen 25 başlık açısından incelemiştir. İşletmelerin entegre raporlama indeksi 0,43 olarak hesaplanmış, Malavi'de entegre raporun gelişmesi için işletmelerin teşvik edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yukarıda özetleri verilen çalışmaların yanında entegre raporlamaya uyum çalışmaları da şu şekilde sayılabilir: Solomon ve Maroun (2012), Yeo vd. (2014), Setia vd. (2015), Ruiz-Rozano ve Tirado-Valencia (2016), Jamal ve Ghani (2016), Gücenme Gençoğlu ve Aytaç (2016), Nakib ve Dey (2018), Abdullah vd. (2018), Yüksel (2018a), Yüksel (2018b), Eccles vd. (2019), Kaymak ve Serçemeli (2019), Doni vd. (2019), Hamrah ve Can (2019), Hamad vd. (2020), Kaymak ve Serçemeli (2020), Çil Koçyiğit vd. (2023).

PWC, KPMG ve Deloitte gibi uluslararası şirketlerin de entegre raporlamaya uyum çalışmaları bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları; PWC (2014), KPMG (2015), PWC (2015), PWC (2016a), PWC (2016b), Deloitte (2016), Deloitte (2017), Deloitte (2018), PWC (2018), Deloitte (2019), Deloitte (2020), KPMG (2021).

5. ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

İşletmelerin sürdürülebilirlik raporlarının entegre raporlamaya uygunluğu ilgili ölçütler kapsamında içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. İçerik analizi yoluyla 2018 - 2022 yılları için "İçerik Analizinde Kullanılan Entegre Raporlama Çerçevesi İçerik Öğeleri" kısmında verilen entegre raporlama çerçevesi içerik öğelerine ilişkin ölçütler dahilinde entegre rapor skoru ve her bir içerik öğesinin açıklanma skoru hesaplanmıştır.

5.1.Örnek Seçimi ve Veri Toplama

Bu çalışmada 2018-2022 dönemi için <https://www.staralliance.com/en/>'de listelenen 26 hava yolu işletmesi ana kütle seçilmiştir. Söz konusu 26 hava yolu işletmesinden araştırma dönemine ilişkin sürdürülebilirlik raporuna ulaşamayan işletmeler veri setine dâhil edilmemiştir. Bu doğrultuda veri setini oluşturan işletmeler aşağıda Tablo 2'deki gibidir:

Tablo 2: Veri Setini Oluşturan Hava yolu İşletmeleri

Sıra	Kod	Hava Yolu İşletmeleri	Faaliyet Gösterdiği Ülke
1	TUA	Türk Hava Yolları	Türkiye
2	AEA	Aegean	Yunanistan
3	ACA	Air Canada	Kanada
4	ANZ	Air New Zealand	Yeni Zelanda
5	LUF	Lufthansa	Almanya
6	SCA	Scandinavian Airlines	İsveç
7	SINA	Singapore Airlines	Singapur

Kaynak: <https://www.staralliance.com/en/>

5.2.İçerik Analizinde Kullanılan Entegre Raporlama Çerçevesi İçerik Öğeleri

Araştırma kapsamındaki işletmelerin sürdürülebilirlik raporları, Aşağıda Tablo 3'teki ölçütlere göre incelenmiş ve entegre rapor skoru hesaplanmıştır.

Tablo 3: İçerik Analizinde Kullanılan Ölçütler

İçerik Öğeleri	İçerik Öğelerine İlişkin Bileşenler	Puanlama		
		En Düşük Puan	Ortalama Puan	En Yüksek Puan
1.Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre	1.1.Raporlama Sınırı	0	1	2
	1.2.Misyon ve Değer	0	1	2
Kuruluşun ne iş yaptığı ve hangi koşullar altında faaliyet gösterdiği	1.3.İşletmeye Genel Bakış	0	1	2
	1.4.Temel Faaliyetlere İlişkin Bilgiler	0	1	2
	1.5.Özet Veriler	0	1	2
2.Kurumsal Yönetim	2.1.Kurumsal Yönetim Yapısı	0	1	2
	2.2.Kurumsal Yönetim ve Strateji	0	1	2
Kuruluşun kurumsal yönetim yapısı nasıldır? Kurumsal yönetim yapısı kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma yeteneğini nasıl destekler?	2.3.Ücretlendirme ve Performans	0	1	2
	2.4.Kurumsal Yönetime İlişkin Diğer Bilgiler	0	1	2
3. Risk ve Fırsatlar Kuruluşun karşı karşıya olduğu temel fırsatlar ve riskler nelerdir?	3.1.Riskler	0	1	2
	3.2.Fırsatlar	0	1	2
4.Strateji ve Kaynak Aktarımı Kuruluşun hedefi nedir ve buraya nasıl ulaşmayı amaçlamaktadır?	4.1.Stratejik amaçlar	0	1	2
	4.2.Strateji ve diğer unsurlar arasındaki bağlantılar	0	1	2
	4.3.Rekabet avantajı	0	1	2
	4.4.Paydaşlar ile etkileşim	0	1	2
5.İş Modeli Kuruluşun kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmayı amaçladığı temel girdiler, katma değer sağlayan faaliyetler ve çıktılar nelerdir?	5.1.İş modeli tanımı	0	1	2
	5.2.İş modeli ve diğer konular arasındaki bağlantılar	0	1	2
	5.3.Paydaşları etkileyen bağımlılıklar	0	1	2

6.Performans ve Sonuçlar Kuruluş, stratejik hedeflerine göre nasıl bir performans sergiledi ve faaliyetlerinden kaynaklanan temel sonuçlar nelerdir?	6.1.Temel performans göstergeleri	0	1	2
	6.2.Temel performans göstergelerinin açıklaması	0	1	2
	6.3.Paydaşlarla ilişkiler	0	1	2
	6.4.Geçmiş, cari ve gelecekteki performans	0	1	2
	6.5.Sermaye ögelerine ilişkin finansal sonuçlar	0	1	2
	6.6.Tedarik zinciri performansı	0	1	2
	6.7.Nicel göstergelerin kalitesi	0	1	2
7.Genel Görünüş Kuruluşun stratejisini uygularken karşılaştığı muhtemel zorluk ve belirsizlikler ve bunların, iş modeli ile gelecekteki performansı açısından potansiyel etkileri nelerdir?	7.1.Beklenen değişiklikler	0	1	2
	7.2.Bunun potansiyel etkileri	0	1	2
	7.3.Tahminler	0	1	2
8.Diğer Konular Entegre raporlamanın yol gösterici ilkelerini yansıtan ancak içerik öğelerinde özel olarak belirtilmeyen diğer öğeler nelerdir?	8.1.Kısalık ve bağlantılar	0	1	2
	8.2.Önemlilik belirleme süreci	0	1	2
	8.3.Kurul onayı	0	1	2
Toplam		0	31	62

Kaynak: Zhou vd. 2017.

5.3.Yöntem

Hava yolu işletmelerinin entegre rapor skoru hesaplanırken aşağıdaki adımlar izlenmiştir:

1.Tablo 3'te verilen her bir ölçüte yönelik ilgili hava yolu işletmesinin sürdürülebilirlik raporunda açıklama yapılmamış ise 0 puan, genel bilgi olarak bahsedilmiş ve yeterli açıklama yapılmamış ise 1 puan, yeterli açıklama yapılmış ise 2 puan verilmiştir. Her bir hava yolu işletmesinin sürdürülebilirlik raporu 31 kriter açısından incelenmiş ve toplam puanı hesaplanmıştır. Her bir işletme için hesaplanan toplam puan, alınabilecek maksimum puana (ölçüt sayısı x 2 puan) bölünerek Hava Yolu İşletmesinin Entegre Rapor Skoru hesaplanmıştır.

Yukarıda Tablo 3'teki "8.1.Kısalık ve bağlantılar" ölçütüne ilişkin sürdürülebilirlik raporunun kısa ve öz bir şekilde hazırlanmasına yönelik değerlendirme yapılırken ilgili rapor 100 sayfadan küçük ise 2 puan, 100-200 sayfa arasında ise 1 puan ve 200 sayfadan büyük ise 0 puan verilmiştir (Yüksel ve Aracı, 2017: 736).

2.Hava yolu işletmesi, araştırma kapsamında kullanılan 31 ölçüte göre açıklama yapmışsa alabileceği maksimum puan 62 (31 x 2)'dir.

3.İşletmenin entegre rapor skoru ise şu şekilde hesaplanacaktır:

$$\text{Havayolu İşletmesinin Entegre Rapor Skoru} = \frac{\text{Havayolu İşletmesinin Ölçüt Açıklamalarından Aldığı Toplam Puan}}{\text{Havayolu İşletmesinin Alabileceği Maksimum Toplam Puan}}$$

Hava yolu işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarında, her bir içerik ögesinin açıklanma skoru hesaplanırken aşağıdaki adımlar izlenmiştir:

1. Her yıl için ilgili hava yolu işletmesinin her bir içerik ögesine ilişkin aldığı toplam puan hesaplanmıştır.
2. Her bir içerik ögesinin ilgili yıla ilişkin aldığı toplam puan, alabileceği maksimum puana bölünerek içerik ögesinin açıklanma skoru hesaplanmıştır.
3. Bu bilgilere göre içerik öğelerinin açıklanma skoru aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

$$\text{İçerik Öğesinin Açıklanma Skoru} = \frac{\text{İçerik Öğesinin Aldığı Toplam Puan}}{\text{İçerik Öğesinin Alabileceği Maksimum Toplam Puan}}$$

6. BULGULAR

Aşağıda Tablo 4'te hava yolu işletmelerinin 2018-2022 dönemine ait entegre rapor uyum skorları özetlenmiştir.

Tablo 4: Hava Yolu İşletmelerinin 2018-2022 Yılları Entegre Rapor Skorları

Firma	2018 Entegre Rapor Skoru	2018 Sıra	2019 Entegre Rapor Skoru	2019 Sıra	2020 Entegre Rapor Skoru	2020 Sıra	2021 Entegre Rapor Skoru	2021 Sıra	2022 Entegre Rapor Skoru	2022 Sıra
TUA	0,83871	2	0,85484	2	0,87097	2	0,87097	3	0,88710	1
AEA	0,74194	4	0,74194	4	0,80645	4	0,83871	4	0,87097	3
ACAN	0,64516	6	0,64516	6	0,64516	6	0,67742	6	0,67742	5
ANZ	0,61290	7	0,62903	7	0,62903	7	0,62903	7	0,62903	7
LUF	0,70968	5	0,69355	5	0,69355	5	0,66129	5	0,66129	6
SCA	0,85484	1	0,91935	1	0,91935	1	0,90323	1	0,85484	4
SINA	0,77419	3	0,77419	3	0,80645	3	0,88710	2	0,88710	1

Araştırma kapsamındaki hava yolu işletmelerine ait sürdürülebilirlik raporları, IIRC tarafından ilk kez Aralık 2013'te yayımlanan ve Ocak 2021'de revize edilen Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi'nden oluşturulan 31 adet içerik ögesi kapsamında incelenmiştir. Tablo 4'teki verilere göre araştırma kapsamındaki 7 hava yolu işletmesinin sürdürülebilirlik raporlarının entegre raporlama içerik öğelerine uyum skoru 2018-2022 yılları için %60'ın üzerinde hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre 7 hava yolu işletmesinin entegre raporlamaya uygun raporlama yaptığı söylenebilir.

Tablo 4'teki verilere göre; 2018-2021 yılları için entegre rapor uyum skoru en yüksek olan hava yolu işletmesinin İsveç'te faaliyet gösteren Scandinavian Airlines olduğu görülmektedir. 2022 yılında ise entegre rapor uyum skoru en yüksek olan hava yolu işletmeleri Singapore Airlines ve Türk Havayolları olmuştur. Entegre rapor uyum skoru en düşük olan hava yolu işletmesinin 2018-2022 yıllarında Yeni Zelanda'da faaliyet gösteren Air New Zealand olduğu tespit edilmiştir. Entegre rapor uyum skoru sıralamasında Türk Hava Yolları, 2018, 2019 ve 2020'de 2., 2021'de 3. ve 2022'de 1. sırada yer almıştır. Singapore Airlines'a ait sürdürülebilirlik raporunun entegre rapora uyum skoru 2018 ve 2019'da 0,77419, 2020'de 0,80645 ve 2021 ve 2022'de 0,88710 olarak hesaplanmıştır. 2018-2021 yılları için entegre rapor uyum skoru sıralamasında Aegan Airlenes 4., Lufthansa 5., Air Canada 6. sırada yer almıştır.

İçerik öğelerinin açıklanma skoru aşağıda Tablo 5'te verilmekte olup içerik öğelerine ilişkin detaylı açıklanma skoru tabloları çalışmanın "EKLER" kısmında verilmektedir.

Tablo 5: İçerik Öğelerinin Açıklanma Skoru

İçerik Öğeleri	Açıklanma Skoru				
	2018	2019	2020	2021	2022
Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre	0,92857	0,94286	0,92857	0,92857	0,92857
Kurumsal Yönetim	0,46429	0,48214	0,55357	0,58929	0,62500
Risk ve Fırsatlar	0,53571	0,53571	0,60714	0,5	0,5
Strateji ve Kaynak Aktarımı	0,67857	0,67857	0,69643	0,71429	0,71429
İş Modeli	0,45238	0,54762	0,52381	0,64286	0,57143
Performans	0,93878	0,93878	0,92857	0,92857	0,92857
Genel Görünüş	0,64286	0,64286	0,71429	0,73810	0,73810
Diğer Konular	0,92857	0,90476	0,90476	0,90476	0,92857

Tablo 5'te görüldüğü üzere, "entegre raporlamanın yol gösterici ilkelerini yansıtan ancak içerik öğelerinde özel olarak belirtilmeyen diğer öğeler nelerdir?" sorusuna cevap aranan "8.Diğer Konular" başlıklı içerik öğesi bütün yıllar için tam puan alan içerik öğesi olmuştur. "Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre" içerik öğesine uyum skoru 2019'da artış göstermiş izleyen yıllarda 2018'deki skora düşerek sabit kalmıştır. "Kurumsal Yönetim" içerik öğesi bütün yıllarda sürekli artış gösteren tek içerik öğesi olmuştur. İşletmeler, sürdürülebilirlik raporlarında, "Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre", "Performans" ve "Diğer Konular" içerik öğelerine ilişkin yüksek oranda (%90 üzeri) bilgi vermişlerdir. Son olarak 2022'de hava yolu işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarının içerik öğelerine uyum skoru; "Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre"ye uyum skoru 0,92857, "Kurumsal Yönetim"e uyum skoru 0,62500, "Risk ve Fırsatlar"a uyum skoru 0,5, "Strateji ve Kaynak Aktarımı"na uyum skoru 0,71429, "İş Modeli"ne uyum skoru 0,57143, "Performans"a uyum skoru 0,92857, "Genel Görünüş"e uyum skoru 0,73810, "Diğer Konular"a uyum skoru 1'dir.

SONUÇ

İşletmelerin sosyal, çevresel ve ekonomik performansını dolayısıyla finansal ve finansal olmayan bilgilerini entegre raporlar aracılığıyla bilgi kullanıcılarına sunmaya rehberlik etmek amacıyla IIRC tarafından Aralık 2013'te "Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi" yayımlanmış ve Ocak 2021'de revize edilmiştir. Çerçeve'nin yayımlanmasından sonra işletmelerin hali hazırda kullandıkları kurumsal raporlama araçlarının entegre raporlamaya uygunluğu üzerine ulusal ve uluslararası birçok çalışma yapılmıştır.

Bu çalışmada, Star Alliance'de hava yolu sektöründe önemli hava yolu işletmeleri olarak listelenen ve 2018-2022 yıllarında sürdürülebilirlik raporu yayımlayan 7 hava yolu işletmesinin sürdürülebilirlik raporlarının entegre raporlama içerik öğelerine uygunluğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma kapsamındaki hava yolu işletmelerinin sürdürülebilirlik raporlarının entegre raporlamaya uyum skoru 2018-2022 yıllarında %60'ın üzerinde hesaplanmıştır.

2018-2021 yıllarında entegre rapor uyum skoru en yüksek olan hava yolu işletmesi Scandinavian Airlines, araştırma döneminin son yılı olan 2022'de entegre rapor uyum skoru en yüksek olan hava yolu işletmesi Türk Hava Yolları olmuştur. Air New Zealand, 2018-2022'de entegre rapor uyum skoru en düşük olan hava yolu işletmesidir. Singapore Airlines'in sürdürülebilirlik raporunun entegre rapora uyum skoru 2018 ve 2019'da 0,77419, 2020'de 0,80645 ve 2021 ve 2022'de 0,88710'dur. 2018-2021 yıllarında entegre rapor uyum skoru sıralamasında Aegan Airlines 4., Lufthansa 5., Air Canada 6. sırada yer almıştır.

Bu çalışmada elde edilen sonuçlara benzer şekilde, Güzel (2021)'in çalışmasında, Güney Afrika Hava Yolları, Japon Hava Yolları ve Münih Havaalanı'nın yayımlamış olduğu entegre raporların ve Türk Hava Yolları'nın yayımlamış olduğu finansal ve finansal olmayan raporların, entegre raporlamaya

uyumu incelenmiş yüksek oranda uyum tespit edilmiştir. Yine Uzden ve Bozkurt (2023)'ün çalışmalarında, BIST Sürdürülebilirlik Endeksindeki sekiz bankanın sürdürülebilirlik ve entegre raporlarındaki sürdürülebilirliğe ilişkin bölümler incelenmiş, bankaların sürdürülebilirliğin çevresel, sosyal ve ekonomik alanında faaliyet yürüttükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Kurumsal genel görünüm ve dış çevre içerik ögesi kapsamında; hava yolu işletmeleri, raporlarını hangi çerçeveler kapsamında hazırladıklarını, vizyon ve misyonlarını açıklamışlar, genel faaliyet görünümlerini ve faaliyet sonuçlarına ilişkin özet verilere yer verilmiştir. Sürdürülebilirlik raporlarında, kurumsal yönetime ilişkin bilgilere yer verilmiş olmakla birlikte ücretlendirme ve bunun performans üzerindeki etkisine yer verilmemiştir. Faaliyetleri etkileyen risk ve fırsatların neler olduğuna ilişkin genel bilgilere yer verilmiş olmasına rağmen "risk ve fırsatlar" başlığı altında sınıflandırma yapılmamıştır. Stratejik amaçlara yönelik açıklamalar yapılmış ancak stratejinin rekabet avantajına sağladığı katkılara yönelik yeterli açıklama yapılmamıştır. Aegean Airlines, Scandinavian Airlines ve Singapore Airlines faaliyetlerini yerine getirme şekli, girdi ve çıktılarını içeren iş modeline yer vermiştir. Faaliyet süreci sonunda hesaplanan temel performans göstergelerine, paydaşlarla olan ilişkilere, geçmiş, bugün ve gelecek performansına ilişkin verilere ve sermaye ögeleri üzerindeki etkilere yer verilmiştir. Riskler, fırsatlar, faaliyetleri ve çevreyi tehdit eden diğer faktörlere ilişkin beklenen tahminlere, bunların potansiyel etkilerine genel itibarıyla yer verilmiştir. Faaliyetleri yerine getirmede önemli olan konuların neler olduğuna, faaliyetlerin bir bütün olarak yerine getirilmesi ve ortaya çıkan sonuçların onaylanmasına ilişkin yönetim kurulu açıklamalarına yer verilmiştir.

Hava yolu işletmelerinin sürdürülebilirlik raporları, entegre raporlama içerik öğelerine genel olarak uygun olmakla birlikte özellikle "İş modeli", "Kurumsal Yönetim", "Risk ve Fırsatlar" içerik öğelerine ilişkin entegre raporlama gerekliliklerine uygun açıklama yapılmalıdır. IIRC tarafından yayımlanan "Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi" ilkeleri rehber alınarak hazırlanacak raporlar hem işletmelerin kurumsal raporlama faaliyetlerinin entegre raporlamaya uygunluğunu artıracak hem de bilgi kullanıcıların finansal ve finansal olmayan bilgi ihtiyacını karşılayabilecektir.

KAYNAKÇA

Abdullah, N.W., Husin, N.M, Salleh, S.M., Alrazi B. (2018). Integrated Reporting: A Comparison Between Malaysian and Singapore Public Listed Companies. The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences. Vol.44. pp.97-107. DOI: 10.15405/epsbs.2018.07.02.11.

Alkoyun, A. K. (2021). Katılım Bankalarının Faaliyet Raporlarının Entegre Raporlamaya Uygunluğu Üzerine Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aracı, H. ve Yüksel, F. (2016) Şeffaflık ve Hesap Verilebilirliğin Sağlanmasında Sürdürülebilirlik Raporları: BIST Sürdürülebilirlik Endeksindeki Şirketlerin Sürdürülebilirlik Raporlarının İncelenmesi. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi. Cilt: 18. Özel Sayı: 1. ss.103-131.

Bursa Malaysia, (2015). Sustainability Reporting Guide. https://www.bursamalaysia.com/sites/5bb54be15f36ca0af339077a/content_entry5ce3b5005b711a1764454c1a/5ce3c83239fba2627b286508/files/bursa_malaysia_sustainability_reporting_guide-final.pdf?1570701456.

Çıkıkcı, A., Sigali, S. (2020). Denizcilik İşletmelerinde Entegre Raporlama: Uluslararası Denizcilik Firmalarının Analizi. Muhasebe Enstitüsü Dergisi. Sayı: 62. ss.23-35. DOI: 10.26650/MED.2020678485.

Çil Koçyiğit, S., Derya Başkan, T. ve Temelli, F. (2023). Sürdürülebilirlik Endeksinde Yer Alan İşletmelerin "Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi"nde Yer Alan İlkelere Uyum Derecelerinin

Tespit Edilmesi Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Sayı: 25 (MODAVICA Özel Sayısı). ss.75-95.

Deloitte. (2016). A Clear Vision-Annual Report Insight 2016. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/audit/deloitte-uk-ari-16-full-details.pdf>.

Deloitte. (2017). Annual Report Insight 2017: Surveying FTSE Reporting. <https://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2017/10/deloitte-uk-annual-report-insights-2017.pdf>.

Deloitte. (2018). Annual Report Insight 2018: Surveying FTSE Reporting. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/audit/deloitte-uk-audit-annual-report-insights-2018.pdf>.

Deloitte. (2019). Annual Report Insight 2019: Surveying FTSE Reporting. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/audit/deloitte-uk-annual-report-insights-2019.pdf>.

Deloitte. (2020). Annual Report Insight 2020: Surveying FTSE Reporting. <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/uk/Documents/about-deloitte/deloitte-uk-annual-report-insights-2020.pdf>.

De Villiers, C., Rinaldi, L. & Unerman, J. (2014). Integrated Reporting: Insights, Gaps and An Agenda For Future Research. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 27 (7): 1042-1067. DOI: 10.1108/AAAJ-06-2014-1736.

Doni, F., Larsen, M., Bianchi Martini, S., Corvino, A. (2019). Exploring Integrated Reporting In The Banking Industry: The Multiple Capital Approach. *Journal of Intellectual Capital*. Vol.20 Issue.1 pp.165-188. <https://doi.org/10.1108/JIC-11-2017-0146>.

Dragu, I. M., Tiron-Tudor, A. (2013). The Integrated Reporting Initiative from an Institutional Perspective: Emergent Factor. *Procedia-Social and Behavioral Science*. ss.275-279

Dumay, J., Bernardi, C., Guthrie, J. & Demartini, P. (2016). Integrated Reporting: A Structured Literature Review. *Accounting Forum* 40 (3): pp.166-185Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA). (2021). Uluslararası <ER> Çerçevesi. Erişim Adresi: <http://www.entegreraporlamatr.org/tr/images/pdf/IIRC-TR.pdf>

Eccles, R.G., Armbrester, K. (2011). Two Disruptive Ideas Combined Integrated Reporting in The Cloud. *First Quarter*. (8), 13-15

Eccles, R.G., Krzus, M.P., Solano, C. (2019). A Comparative Analysis of Integrated Reporting in Ten Countries. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3345590>.

Gerekan, B. ve Bulut, E. (2018). Sürdürülebilir Sosyal Sorumlulukta Üç Boyutlu Raporlama: Türkiye’de Sürdürülebilirlik Raporu Yayınlayan Bankalar Üzerine Bir Araştırma. *Sosyal Bilimler Metinleri*. Sayı: 1. 80-88.

Global Reporting Initiative-GRI. (2000). G3 Sürdürülebilirlik Raporlaması İlkeleri

Gücenme Gençoğlu, Ü., Aytaç, A. (2016). Kurumsal Sürdürülebilirlik Açısından Entegre Raporlamanın Önemi BIST Uygulamaları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. Ekim/2016. ss.51-66. <https://doi.org/10.25095/mufad.396719>.

Güzel, E. (2021). Havacılık Endüstrisinde Entegre Raporlama ve Türk Hava Yoluna Üzerine Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Hamad, S., Draz, M. U., Lai, F. W. (2020). The Impact of Corporate Governance and Sustainability Reporting on Integrated Reporting: A Conceptual Framework. Sage OPEN. pp.1-15. DOI: 10.1177/2158244020927431.
- Hamrah, Y., Can, E.N. (2019). Entegre Raporlama İçerik Öğeleri İle Kurumsal Yönetim İlkeleri Arasındaki İlişki, Türkiye Örneği. Mali Çözüm. 29(155). ss.121-136
- International Integrated Reporting Council (IIRC). (2021). International <IR> Framework. Erişim Adresi: <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2021/01/InternationalIntegratedReportingFramework.pdf>
- IIRC. (2013). Value Creation Background Paper. <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/08/Background-Paper-Value-Creation.pdf>
- Integrated Reporting Committee (IRC) of South Africa. (2011). Framework for Integrated Reporting and The Integrated Report Discussion Paper. <http://integratedreportingsa.org/ircsa/wp-content/uploads/2017/05/IRC-of-SA-Integrated-Reporting-Guide-Jan-11.pdf>
- Jamal, J., Ghani, E.K. (2018). Integrated Reporting Practices Among Real Property Listed Companies In Malaysia. Malaysian Accounting Review. Vol.15 No.1. pp.251-274
- Kaymak, G., Serçemeli, M. (2019). Faaliyet Raporunun Entegre Raporlamaya Uygunluğu Üzerine Bir Araştırma. Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. Yıl.5 Sayı.9. ss.62-76
- Kaymak, G., Serçemeli, M. (2020). Faaliyet Raporlarının Entegre Raporlamaya Uygunluğu Üzerine BIST Sürdürülebilirlik Endeksi'nde Yer Alan Şirketlerde Bir Araştırma. Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. Cilt.6 Sayı.2. ss.239-260. <https://doi.org/10.46849/guiibd.798995>.
- KPMG. (2008). Sustainability Reporting A Guide.
- KPMG. (2015). Survey of Integrated Reporting in Japan 2014. <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/pdf/2015/09/integrated-reporting-20150628e.pdf>
- KPMG. (2021). Survey of Integrated Reporting in Japan 2020. <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/jp/pdf/2021/jp-integrated-reporting2020.pdf>
- Lipunga, A.M. (2015). Integrated Reporting in Developing Countries: Evidence from Malawi. Journal Of Management Research. Vol.7 No.3. pp.130-156. DOI: 10.5296/jmr.v7i3.7195.
- Nakib, M., Dey, P.K. (2018). The Journey Towards Integrated Reporting In Bangladesh. Asian Economic and Financial Review. Vol.8 No.7. pp.894-913
- Onocak, D., Demir, M. ve Köse, Ö. (2023). BİST'te İşlem Gören Sigorta Şirketlerinin Sürdürülebilirlik Raporlarının İçerik Analizi ile Değerlendirilmesi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı: 32 (Dicle Üniversitesi'nin 50. Yılına Özel 50 Makale). ss.368-394.
- Paul, E., Nieland, K. (2013). Integrated Reporting Going beyond the financial results. <https://www.pwc.com/my/en/assets/services/1308-point-of-view-integrated-reporting.pdf>
- PWC. (2014). The State of Integrated Reporting in Malaysia: An Analysis of the Bursa Malaysia's Top 30 Companies. <https://www.pwc.com/my/en/assets/publications/the-state-of-integrated-reporting-in-malaysia.pdf>
- PWC. (2015). Inspiring Trust Through Insight: Integrated Reporting in Malaysia-An Analysis of the Reporting by Bursa Malaysias' Top 50 Companies. <https://www.pwc.com/my/en/assets/publications/integrated-reporting-2015.pdf>

PWC. (2016a). Integrated Reporting: Continuing the Journey. <https://www.pwc.com/my/en/assets/publications/2016-integrated-reporting-continuing-the-journey.pdf>

PWC. (2016b). MIA-ACCA Integrated Reporting Survey. http://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2016/09/MIA-ACCA-IR-survey-report_2016.pdf

PWC. (2018). Integrated Reporting: What's Your Value Creation Story? <https://www.pwc.com/my/en/assets/publications/2018/ir-report-2018-final-web.pdf>

Raemaekers, K., Maroun, W. and Padia, N. 2016. Risk disclosures by South African listed companies post-King III. *South African Journal of Accounting Research*, 30 (1): 41-60. DOI: 10.1080/10291954.2015.1021583.

Ruiz-Rozano, M., Tirado-Valencia, P. (2016). Do Industrial Companies Respond To The Guiding Principles Of The Integrated Reporting Framework? A Preliminary Study On The First Companies Joined To The Initiative. *RevistaDe Contabilidad*. 19(2). pp.252-260

Setia, N., Abhayawansa, S., Yoshi, N., Huynh, A.V. (2015). Integrated Reporting in South Africa: Some Initial Evidence. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*. Vol.6 No.3. pp.397-424

Solomon, J., Maroun, W. (2012). Integrated Reporting: The Influence of King III on Social, Ethical and Environmental Reporting <https://www.accaglobal.com/content/dam/accaglobal/PDF-technical/integrated-reporting/tech-tp-iirsa.pdf>

Zhou, S., R. Simnett, & W. Green. 2017. "Does Integrated Reporting Matter to The Capital Market?". *Abacus*. 53(1) 94-132. <https://doi.org/10.1111/abac.12104>.

United Nations World Commission on Environment and Development (UN-WECD). (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>

Uzden, K. ve Bozkurt, Ö. (2023). Türkiye’de Faaliyet Gösteren Bankaların Sürdürülebilirlik Faaliyetlerinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Stratejik Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 6. Sayı: 2. ss.185-210. <https://doi.org/10.54993/syad.1320979>.

Yeo, G., Wai, L.K., Nanyang, T. (2014). Integrated Reporting and Corporate Valuation. http://www.integratedreporting.org/wp-content/uploads/2014/04/Integrated-Reporting-and-corporate-valuation-Media-28-April-2014_NTU.pdf

Yüksel, F. ve Aracı, H. (2017). Hizmet İşletmelerine Ait Raporların Entegre Raporlama İlkeleri Açısından İncelenmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*. (16. UIK Özel Sayısı). ss.729-748.

Yüksel, F. (2018a). Kurumsal Yönetim ve Entegre Raporlama İlişkisi: BİST Kurumsal Yönetim Endeksinde Yer Alan İşletmeler Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. Özel Sayı: ss.188-207

Yüksel, F. (2018b). Entegre Raporlama ve Finansal Performans İlişkisi: Türkiye ve Güney Afrika Katılım Bankaları Üzerine Bir Araştırma. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. Cilt.7 Sayı.2 ss.1-17

<https://www.staralliance.com/en/>

EKLER

EK 1: İçerik Öğeleri 2018 Açıklanma Skoru

İçerik Öğelerine İlişkin Bileşenler	Açıklanma Skoru
1.Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre	0,92857
1.1.Raporlama Sınırı	0,92857
1.2.Misyon ve Değer	0,71429
1.3.İşletmeye Genel Bakış	1
1.4.Temel Faaliyetlere İlişkin Bilgiler	1
1.5.Özet Veriler	1
2.Kurumsal Yönetim	0,46429
2.1.Kurumsal Yönetim Yapısı	0,64286
2.2.Kurumsal Yönetim ve Strateji	0,64286
2.3.Ücretlendirme ve Performans	0,00000
2.4.Kurumsal Yönetime İlişkin Diğer Bilgiler	0,57143
3.Risk ve Fırsatlar	0,53571
3.1.Riskler	0,57143
3.2.Fırsatlar	0,5
4.Strateki ve Kaynak Aktarımı	0,67857
4.1.Stratejik amaçlar	0,78571
4.2.Strateji ve diğer unsurlar arasındaki bağlantılar	0,57143
4.3.Rekabet avantajı	0,50000
4.4.Paydaşlar ile etkileşim	0,85714
5.İş Modeli	0,45238
5.1.İş modeli tanımı	0,14286
5.2.İş modeli ve diğer konular arasındaki bağlantılar	0,5
5.3.Paydaşları etkileyen bağımlılıklar	0,71429
6.Performans	0,93878
6.1.Temel performans göstergeleri	0,85714
6.2.Temel performans göstergelerinin açıklaması	0,85714
6.3.Paydaşlarla ilişkiler	0,85714
6.4.Geçmiş, cari ve gelecekteki performans	1
6.5.Sermaye öğelerine ilişkin finansal sonuçlar	1
6.6.Tedarik zinciri performansı	1
6.7.Nicel göstergelerin kalitesi	1
7.Genel Görünüş	0,64286
7.1.Beklenen değişiklikler	0,64286
7.2.Bunun potansiyel etkileri	0,64286
7.3.Tahminler	0,64286
8.Diğer Konular	0,92857
8.1.Kısalık ve bağlantılar	0,78571
8.2.Önemlilik belirleme süreci	1
8.3.Kurul onayı	1

EK 2: İçerik Öğeleri 2019 Açıklanma Skoru

İçerik Öğelerine İlişkin Bileşenler	Açıklanma Skoru
1.Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre	0,94286
1.1.Raporlama Sınırı	1
1.2.Misyon ve Değer	0,71429
1.3.İşletmeye Genel Bakış	1
1.4.Temel Faaliyetlere İlişkin Bilgiler	1
1.5.Özet Veriler	1
2.Kurumsal Yönetim	0,48214
2.1.Kurumsal Yönetim Yapısı	0,5
2.2.Kurumsal Yönetim ve Strateji	0,71429
2.3.Ücretlendirme ve Performans	0,07143
2.4.Kurumsal Yönetime İlişkin Diğer Bilgiler	0,64286
3.Risk ve Fırsatlar	0,53571
3.1.Riskler	0,57143
3.2.Fırsatlar	0,5
4.Strateji ve Kaynak Aktarımı	0,67857
4.1.Stratejik amaçlar	0,71429
4.2.Strateji ve diğer unsurlar arasındaki bağlantılar	0,64286
4.3.Rekabet avantajı	0,5
4.4.Paydaşlar ile etkileşim	0,85714
5.İş Modeli	0,54762
5.1.İş modeli tanımı	0,14286
5.2.İş modeli ve diğer konular arasındaki bağlantılar	0,57143
5.3.Paydaşları etkileyen bağımlılıklar	0,92857
6.Performans	0,93878
6.1.Temel performans göstergeleri	0,85714
6.2.Temel performans göstergelerinin açıklaması	0,85714
6.3.Paydaşlarla ilişkiler	0,85714
6.4.Geçmiş, cari ve gelecekteki performans	1
6.5.Sermaye öğelerine ilişkin finansal sonuçlar	1
6.6.Tedarik zinciri performansı	1
6.7.Nicel göstergelerin kalitesi	1
7.Genel Görünüş	0,64286
7.1.Beklenen değişiklikler	0,64286
7.2.Bunun potansiyel etkileri	0,64286
7.3.Tahminler	0,64286
8.Diğer Konular	0,90476
8.1.Kısalık ve bağlantılar	0,71429
8.2.Önemlilik belirleme süreci	1
8.3.Kurul onayı	1

EK 3: İçerik Öğeleri 2020 Açıklanma Skoru

İçerik Öğelerine İlişkin Bileşenler	Açıklanma Skoru
1.Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre	0,92857
1.1.Raporlama Sınırı	0,92857
1.2.Misyon ve Değer	0,71429
1.3.İşletmeye Genel Bakış	1
1.4.Temel Faaliyetlere İlişkin Bilgiler	1
1.5.Özet Veriler	1
2.Kurumsal Yönetim	0,55357
2.1.Kurumsal Yönetim Yapısı	0,64286
2.2.Kurumsal Yönetim ve Strateji	0,71429
2.3.Ücretlendirme ve Performans	0,14286
2.4.Kurumsal Yönetime İlişkin Diğer Bilgiler	0,71429
3.Risk ve Fırsatlar	0,60714
3.1.Riskler	0,64286
3.2.Fırsatlar	0,57143
4.Strateki ve Kaynak Aktarımı	0,69643
4.1.Stratejik amaçlar	0,78571
4.2.Strateji ve diğer unsurlar arasındaki bağlantılar	0,71429
4.3.Rekabet avantajı	0,5
4.4.Paydaşlar ile etkileşim	0,78571
5.İş Modeli	0,52381
5.1.İş modeli tanımı	0,14286
5.2.İş modeli ve diğer konular arasındaki bağlantılar	0,57143
5.3.Paydaşları etkileyen bağımlılıklar	0,85714
6.Performans	0,92857
6.1.Temel performans göstergeleri	0,85714
6.2.Temel performans göstergelerinin açıklaması	0,85714
6.3.Paydaşlarla ilişkiler	0,78571
6.4.Geçmiş, cari ve gelecekteki performans	1
6.5.Sermaye öğelerine ilişkin finansal sonuçlar	1
6.6.Tedarik zinciri performansı	1
6.7.Nicel göstergelerin kalitesi	1
7.Genel Görünüş	0,71429
7.1.Beklenen değişiklikler	0,71429
7.2.Bunun potansiyel etkileri	0,71429
7.3.Tahminler	0,71429
8.Diğer Konular	0,90476
8.1.Kısalık ve bağlantılar	0,71429
8.2.Önemlilik belirleme süreci	1
8.3.Kurul onayı	1

EK 4: İçerik Öğeleri 2021 Açıklanma Skoru

İçerik Öğelerine İlişkin Bileşenler	Açıklanma Skoru
1.Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre	0,92857
1.1.Raporlama Sınırı	0,92857
1.2.Misyon ve Değer	0,71429
1.3.İşletmeye Genel Bakış	1
1.4.Temel Faaliyetlere İlişkin Bilgiler	1
1.5.Özet Veriler	1
2.Kurumsal Yönetim	0,58929
2.1.Kurumsal Yönetim Yapısı	0,71429
2.2.Kurumsal Yönetim ve Strateji	0,71429
2.3.Ücretlendirme ve Performans	0,14286
2.4.Kurumsal Yönetime İlişkin Diğer Bilgiler	0,78571
3.Risk ve Fırsatlar	0,5
3.1.Riskler	0,5
3.2.Fırsatlar	0,5
4.Strateji ve Kaynak Aktarımı	0,71429
4.1.Stratejik amaçlar	0,85714
4.2.Strateji ve diğer unsurlar arasındaki bağlantılar	0,71429
4.3.Rekabet avantajı	0,5
4.4.Paydaşlar ile etkileşim	0,78571
5.İş Modeli	0,64286
5.1.İş modeli tanımı	0,42857
5.2.İş modeli ve diğer konular arasındaki bağlantılar	0,64286
5.3.Paydaşları etkileyen bağımlılıklar	0,85714
6.Performans	0,92857
6.1.Temel performans göstergeleri	0,85714
6.2.Temel performans göstergelerinin açıklaması	0,85714
6.3.Paydaşlarla ilişkiler	0,78571
6.4.Geçmiş, cari ve gelecekteki performans	1
6.5.Sermaye öğelerine ilişkin finansal sonuçlar	1
6.6.Tedarik zinciri performansı	1
6.7.Nicel göstergelerin kalitesi	1
7.Genel Görünüş	0,73810
7.1.Beklenen değişiklikler	0,78571
7.2.Bunun potansiyel etkileri	0,71429
7.3.Tahminler	0,71429
8.Diğer Konular	0,90476
8.1.Kısalık ve bağlantılar	0,71429
8.2.Önemlilik belirleme süreci	1
8.3.Kurul onayı	1

EK 5: İçerik Öğeleri 2022 Açıklanma Skoru

İçerik Öğelerine İlişkin Bileşenler	Açıklanma Skoru
1.Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre	0,92857
1.1.Raporlama Sınırı	0,92857
1.2.Misyon ve Değer	0,71429
1.3.İşletmeye Genel Bakış	1
1.4.Temel Faaliyetlere İlişkin Bilgiler	1
1.5.Özet Veriler	1
2.Kurumsal Yönetim	0,625
2.1.Kurumsal Yönetim Yapısı	0,71429
2.2.Kurumsal Yönetim ve Strateji	0,78571
2.3.Ücretlendirme ve Performans	0,21429
2.4.Kurumsal Yönetime İlişkin Diğer Bilgiler	0,78571
3.Risk ve Fırsatlar	0,5
3.1.Riskler	0,5
3.2.Fırsatlar	0,5
4.Strateki ve Kaynak Aktarımı	0,71429
4.1.Stratejik amaçlar	0,85714
4.2.Strateji ve diğer unsurlar arasındaki bağlantılar	0,71429
4.3.Rekabet avantajı	0,5
4.4.Paydaşlar ile etkileşim	0,78571
5.İş Modeli	0,57143
5.1.İş modeli tanımı	0,28571
5.2.İş modeli ve diğer konular arasındaki bağlantılar	0,57143
5.3.Paydaşları etkileyen bağımlılıklar	0,85714
6.Performans	0,92857
6.1.Temel performans göstergeleri	0,85714
6.2.Temel performans göstergelerinin açıklaması	0,85714
6.3.Paydaşlarla ilişkiler	0,78571
6.4.Geçmiş, cari ve gelecekteki performans	1
6.5.Sermaye öğelerine ilişkin finansal sonuçlar	1
6.6.Tedarik zinciri performansı	1
6.7.Nicel göstergelerin kalitesi	1
7.Genel Görünüş	0,73810
7.1.Beklenen değişiklikler	0,78571
7.2.Bunun potansiyel etkileri	0,71429
7.3.Tahminler	0,71429
8.Diğer Konular	0,92857
8.1.Kısalık ve bağlantılar	0,78571
8.2.Önemlilik belirleme süreci	1
8.3.Kurul onayı	1